

במה דומה התוכנית של סמוטריץ' לזו של ערפאת?

<https://www.haaretz.co.il/opinions/.premium-1.4447599>

"תוכנית ההכרעה" של אורי אריאל ובצלאל סמוטריץ' מהאיחוד הלאומי (הבית היהודי), נתפסת בעיני רבים כהסלמה במהלכים האנטי-דמוקרטיים שמפלגה זו מובילה בשנים האחרונות. לאמיתו של דבר, אין בה חדש מהקו הרעיוני של המפלגה על גלגוליה השונים מאז ימי המפד"ל המאוחרת, עת חסידי הרב צבי יהודה קוק (הרצי"ה), גוש אמונים לדורותיו, החלו לאייש את הנהגתה ולקבוע את קו המדיניות שלה ואת פעילותה.

מערכת הערכים והרעיונות המנחה את אלו ביחס לשיבת העם היהודי למולדתו שאובה ברובה מהסיפור התנ"כי של כיבוש הארץ על ידי יהושע בן נון, ומבקשת לחקות אותו במלואו. היה זה מנחם פליקס, בעדותו בפני בג"ץ בתיק אלון מורה ב-1979, שהסביר בצורה ברורה כיצד זרם משיחי-לאומני זה רואה את שיבת העם לארצו, ובמה זה כרוך "התנחלנו... משום שנצטוונו לרשת את הארץ אשר נתן האל יתעלה לאבותינו... ההתנחלות עצמה... איננה נובעת מטעמי ביטחון ומצרכים פיזיים אלא מכוח הייעוד, ומכוח שיבת ישראל לארצו... שכן מצונו 'והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה' (במדבר ל"ג, נ"ג), ושם מפרש רש"י 'והורשתם אותה מיושביה ואז וישבתם בה'". קרי, טרם ההתיישבות היהודית החדשה נדרש להוריש את הארץ מיושביה.

פסיקתו של ביהמ"ש העליון, שקיבל את העתירה, היתה אמורה לקבע לעד את עליונות החוק על פני השימוש הפוליטי-לאומני שעושים חסידים אלו בתנ"ך. השופט לנדוי קבע כי "בעתירה זו יש תשובה ניצחת לטיעון שמגמתו לפרש את הזכות ההיסטורית המובטחת לעם ישראל בספר הספרים, כפוגעת בזכויות קניין לפי דיני הקניין הפרטי".

אך חסידי הרצי"ה נשארו נאמנים הן לקביעת היסוד שלו ש"הארץ הזו היא שלנו, אין כאן שטחים ערביים ואדמות ערביות, אלא אדמות ישראל, נחלת אבותינו הנצחית, והיא בכל גבולותיה התנ"כיים שייכת לשלטון ישראל", והן לעמדתו של שלמה גורן ביחס לתוקפם של החלטות בינלאומיות וחוקי הכנסת: "אין בכוח שום חוק לאומי או בינלאומי לשנות מעמדנו, זכויותינו... דינם של אזורים אלו, לפי דין תורה, כא"י תחת שלטון יהודי לכל דבר ויש על כולה ריבונות, קניין ובעלות יהודית".

לאור זאת, ניתן להבין מדוע מובילה מפלגת הבית היהודי את המאבק בביהמ"ש העליון בשורה של התבטאויות קשות ומקוממות ("שופטים על הכוונת"). בנט ושקד מקדמים חוק שיגביל את התערבות בג"ץ בחקיקה - ולמרות מתק השפתיים וגלגול העיניים, ברור כי מדובר בניסיון להכפפת המשטר הדמוקרטי של המדינה לזהותה היהודית בפרשנותה הלאומנית, תוך פגיעה בציבורים שאינם יהודים החיים בישראל.

בעוד ששקד ובנט שוקדים על בניית הפלטפורמה המשפטית הדמוקרטית לכאורה ("חוק ההסדרה" וכו'), אריאל וסמוטריץ' מספקים את התוכנית הנדרשת למימוש חזנם, וממשיכים את הקו שהוצג על ידי פליקס וגורן. סמוטריץ' הציג את משנתו, "תוכנית ההכרעה", בבהירות ובכנות רבה, לאו דווקא בוועידת האיחוד הלאומי שהתקיימה החודש, אלא בפגישה שקיים בתחילת מאי עם אנשי ציבור מהציונות הדתית, כפי שדיווח תומר פריסקו. בפניהם הציג סגן יו"ר הכנסת כי מטרת התוכנית היא "גדיעת כל תקווה לאומית פלסטינית". על פי התוכנית, בפני הפלסטינים יוצבו שלוש אפשרויות: לעזוב את הארץ; להתגרר בה במעמד "גר תושב", משום שלדבריו "על פי ההלכה תמיד צריך להיות קצת נחות"; או לסרב לכך ואז "צה"ל יידע כבר מה לעשות". כשנשאל באם כוונתו גם להרג משפחות, נשים וילדים, ענה סמוטריץ': "במלחמה כמו במלחמה".

הבסיס הרעיוני לתוכנית הוא ספר יהושע. לדבריו, על פי המדרש שלח יהושע בן נון לתושבי הארץ שלושה מכתבים ובהם שלושת התנאים לעיל. הרמב"ם מסביר שאם אותם לא-יהודים אינם בורחים, יש להטיל עליהם הגבלות "שיהיו נבזים ושפלים למטה, ולא ירימו ראש בישראל", ואם הם מתנגדים לכך, "אין מניחין מהם נשמה", כלומר הורגים את כולם. לאמונתם המשיחית, הלאומנית והגזענית של סמוטריץ' ואריאל, יהיה זה שלב נוסף בדרך למימוש החלום של חנן פורת, ממחוללי גוש אמונים, שכתב בהקדמה לספר "כנגד כל הסיכויים" של חגי הוברמן: "אין קיבוץ גלויות, תקומת המדינה וביטחונה אלא נדבכים ראשונים... לפנינו עוד יעדים כבירים שהם חלק אינטגרלי של הציונות, ובראשם: הקמת

'ממלכת כוהנים וגוי קדוש', השבת שכינה לציון, כינון ממלכת בית דוד ובניין בית המקדש - כנקודת מפתח לתיקון עולם במלכות ש-די".

מעניין שגם תהליך ההתמתנות לכאורה, שעוברים חסידי הרצי"ה, מ"הורשת הארץ" מתושביה הערבים, למתן האפשרות שיגורו בה במעמד "תושב גר", אינו חדש בהיסטוריה של הסכסוך הישראלי-פלסטיני. יאסר ערפאת עבר תהליך דומה אך לא לגמרי זהה. באמנת אש"ף, סעיף 6, נקבע כי "היהודים אשר שכנו משכן קבע בפלסטין עד תחילת הפלישה הציונית לתוכה ייחשבו פלסטינים". הצהרת בלפור ב-1917 נחשבה כ"תחילת הפלישה הציונית". עשור לאחר מכן, בנאומו באו"ם ב-1974, הציג ערפאת ויתור על עקרון גירוש היהודים מפלסטין הערבית הדמוקרטית לכשתקום, והכרה בזכותם להישאר בה אם יסכימו לוותר על זכותם הלאומית. הוא לא האמין כי היהודים יקבלו את התנאי הזה להישארותם, אך בשונה מסמוטריץ', ערפאת דיבר על שוויון זכויות לנשאים ולא על מעמד נחות.

בעוד ערפאת, ובעיקר יורשו, מחמוד עבאס, נפרדו מתפיסות אלו, הממשיכות להיות נחלתו של חמאס בתיקונים קלים, הרי שמנהיגי הבית היהודי דבקים בעמדתם ופועלים להשיגה בערוצים שונים ובתוכניות שונות (אין בטווח הארוך הבדל מהותי בין "תוכנית ההרגעה" של בנט ל"תוכנית ההכרעה" של אריאל וסמוטריץ').

הציבור בישראל שותף בחלקו לעמדות אלו, אך רובו מתקשה לראות את הקשר בין התפיסות המדיניות לתפיסות החברתיות של מפלגה זו, ושל רבים נוספים במפלגת הליכוד. אזהרתו של יצחק רבין, שנכתבה בספרו "פנקס שירות" ב-1979, כי "בגוש אמונים ראיתי תופעה חמורה ביותר - סרטן בגופה של הדמוקרטיה הישראלית. נגד תפיסתם הבסיסית, הנוגדת את בסיסה הדמוקרטי של ישראל, היה הכרח להיאבק מאבק אידאי, החושף את המשמעות האמתית של עמדות הגוש ודרכי פעולתו", נופלת שנים רבות על אוזניים ערלות.

נראה כי רק ביום בו נבין כולנו כי המאבק כיום אינו על גודל שטחה של מדינת ישראל או על קיומה וביטחונה, אלא על אופיה, משטרה והנהגתה, נוכל לעצור את המובילים אותנו אל פי תהום מדינית, ביטחונית, חברתית ומוסרית.